

पूर्व सिकाइको मान्यता विधि अनुसार दक्षता मूल्याङ्कन
गर्ने निर्देशिका, २०७९

प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालीम परिषद्
राष्ट्रिय सीप परीक्षण समिति
सानोठिमी, भक्तपुर

पूर्व सिकाइको मान्यता विधि अनुसार दक्षता मूल्याङ्कन गर्ने निर्देशिका, २०७९

प्रकाशक:	प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालीम परिषद् राष्ट्रिय सीप परीक्षण समिति, सानोठिमी, भक्तपुर
लेखन:	नेपाल व्यावसायिक योग्यता प्रणाली परियोजना (NVQS-P)
सम्पादन:	दुर्गा बराल र बिनोद बडाल
ईमेल:	info@nstb.org.np
वेबसाईट:	www.nstb.org.np
फोन:	०१-६६३८१५३, ०१- ६६३५१९५, ९८५११६३९६४
सर्वाधिकार ©	प्रकाशकमा
प्रथम प्रकाशन मिति:	जेष्ठ, २०७९
प्रथम संस्करण	

दुई शब्द

प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालीम परिषद्ले प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा एवं तालीम कार्यक्रमहरूको विकास, विस्तार, समतामूलक पहुँच, गुणस्तरको प्रत्याभूति, पाठ्यक्रम निर्माण तथा परिमार्जन, स्तर निर्धारण, सीप परीक्षण तथा प्रमाणीकरणका साथै सरोकारवाला निकायहरू वीच समन्वय तथा सहकार्य गर्दै आएको छ ।

यसै अनुरूप बिगत चार दशक भन्दा बढी समय देखि परिषद् अन्तर्गतको राष्ट्रिय सीप परीक्षण समितिले हालसम्म ३०० भन्दा बढी सीप प्रमाणीकाहरू तयार गरी विभिन्न पेशाहरूमा तह १ देखि तह ४ सम्म सीप परीक्षण गर्दै आएको छ । नेपाल सरकार र स्वीट्जरल्याण्ड सरकार बीच भएको दुई पक्षीय सम्झौता अनुरूप प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा एवं तालीमको क्षेत्रमा थप प्रणालीगत सुधार ल्याउने उद्देश्यले नेपालमा व्यावसायिक योग्यता प्रणाली कार्यान्वयन गर्न नेपाल व्यावसायिक योग्यता प्रणाली परियोजना र प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालीम परिषद, राष्ट्रिय सीप परीक्षण समिति क्रियाशिल रहेको छ ।

यसै सन्दर्भमा परिषद् र शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयको पहलमा नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद् बाट २०७७ साल बैशाख २१ गते राष्ट्रिय योग्यता प्रारूप (NQF) स्वीकृत भैसकेको छ । उक्त प्रारूप अन्तर्गत राष्ट्रिय व्यावसायिक योग्यता प्रारूप (NVQF) को कार्यान्वयनका लागि विभिन्न कार्यहरू प्राथमिकताका साथ भैरहेका छन् । यसै कार्य अन्तर्गत अनौपचारिक, अरिक्तिक वा अनुभवमा आधारित सीपहरूको परीक्षण गरी व्यावसायिक योग्यताको मान्यता प्रदान गर्ने कार्यलाई व्यवस्थित गर्ने उद्देश्यले यो निर्देशिका तयार पारिएको छ ।

यसै अन्तर्गतको एउटा मुख्य अंश पूर्व सिकाईको मान्यता (RPL) विधिबाट सीप परीक्षण गर्नु हो । यसका लागि परिषद्का कर्मचारी, विभिन्न निजी क्षेत्रका विशिष्ट महानुभावहरू र प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षाको क्षेत्रमा काम गर्ने विज्ञहरू लाई व्यावसायिक योग्यता प्रणाली लागू भएका देशहरूबाट प्राप्त सिकाईलाई समेत आधार मानी यो निर्देशिका तयार गरिएको छ । यस निर्देशिकाले पूर्व सिकाईको मान्यताका बारेमा जान्न इच्छुक व्यक्तिहरू, सीप परीक्षणका आवेदकहरू, परामर्शकर्ता, सीप परीक्षण कार्यान्वयन गर्ने निकाय तथा अन्य सरोकारवालाहरूलाई दक्षता परीक्षणका बारेमा जानकारी प्रदान गर्दछ । यसले पूर्व सिकाई मान्यता बाट दक्षता परीक्षण कार्यमा एकरूपता ल्याउनका साथै गुणस्तर वृद्धिमा सहयोग गर्नेछ । यसका अलावा यस निर्देशिकाले अनौपचारिक तथा अरिक्तिक माध्यमबाट सीप आर्जन गरेका व्यक्तिहरूलाई सीप परीक्षण प्रक्रियाका बारेमा जानकारी गराउने समेत अपेक्षा गरिएको छ ।

अन्तमा, यो निर्देशिका तयार गर्ने कार्यमा संलग्न विज्ञहरू, स्वीस सरकार बिकास सहयोग एसडिसिको सहयोगमा संचालित नेपाल व्यावसायिक योग्यता प्रणाली परियोजना तथा राष्ट्रिय सीप परीक्षण समितिका पदाधिकारी एवं सम्पूर्ण कर्मचारीहरूलाई परिषद्को तर्फबाट हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

सदस्य सचिव
प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालीम परिषद्
सानोठिमी, भक्तपुर

विषय सूचि

क. परिचय	4
ख . संक्षिप्त शब्दावली	Error! Bookmark not defined.
ग . शब्दावली	6
घ. दक्षता मूल्याङ्कन निर्देशिकाको उद्देश्य	8
ङ. दक्षता मूल्याङ्कन निर्देशिकाको कार्यक्षेत्र	8
च. दक्षता मूल्याङ्कन प्रक्रियाका आगतहरू (Inputs).....	9
छ. दक्षता मूल्याङ्कनको प्रक्रिया- प्रवाह.....	10
ज. दक्षता मूल्याङ्कन प्रकृयाको परिणाम (Outputs)	14
झ. दक्षता मूल्याङ्कनका सामान्य प्रक्रियामा अपवादहरू	14
ञ. दक्षता मूल्याङ्कन प्रक्रिया तालिका	15
ट. दक्षता मूल्याङ्कन प्रकृयाको अनुगमन	15

क. परिचय

पूर्व सिकाइको मान्यता (RPL) विधिमा दक्षता परिक्षण एक महत्वपूर्ण चरण हो । यसमा विशेषगरी अनौपचारिक, अरिक्तिक सिकाइ तथा अनुभव प्राप्त गरेका व्यक्तिहरू ज्ञान, सीप तथा दक्षता परीक्षणमा सहभागिता हुन्छन् । उनीहरूले चाहे अनुसारको योग्यताको दक्षता मूल्याङ्कन गरिदिनुपर्ने हुनाले त्यसका लागि आवश्यक सम्पूर्ण तैयारी र मूल्याङ्कन गर्दा ख्याल गर्नुपर्ने कुराहरू यस चरणमा पर्दछन् ।

यो निर्देशिकाले दक्षता परिक्षणका चरणमा गरिने सम्पूर्ण कृयाकलापहरूको सहज जानकारी गराउनुको साथै परामर्शकर्ता वा सुपरिवेक्षक लगायत व्यवस्थापन गर्ने सम्पूर्ण पदाधिकारीलाई मार्गदर्शन गर्दछ । यसमा विशेष गरी पूर्व सिकाइको मान्यता विधिबाट दक्षता परीक्षण कसरी गरिन्छ र यसका लागि कुन कुन व्यक्ति वा निकायको संलग्नता आवश्यक पर्दछ, कस्ता कस्ता कागजात वा विवरणहरूको प्रयोग हुन्छ र त्यसले अन्त्यमा के नतिजा प्रदान गर्दछ भन्ने कुरालाई सरल तथा सहज रूपमा उल्लेख गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

यो निर्देशिकामा दक्षता परीक्षण कार्यका ६ वटा मुख्य चरणहरूका बारेमा उल्लेख गरिनुका साथै ती मुख्य क्रियाकलापका सहक्रियाकलापहरूलाई पनि विस्तार गर्ने प्रयास गरिएको छ । यसलाई सजिलै बुझ्न सकियोस् भन्ने उद्देश्यले दक्षता परिक्षण प्रकृत्यालाई प्रवाह चित्रहरूद्वारा पनि दर्शाइएको छ । साथै यो कार्यका लागि प्रयोग हुने फारम, रूजुसूचि (Checklist) जस्ता कागजातहरूलाई पनि समावेश गरिएको छ ।

ख. संक्षिप्त शब्दावली

AC	Assessment Centre
AP	Assessment Package
APD	Assessment Package Development
ASAC	Accredited Skill Assessment Centre
AT	Assessment Tool
CoC	Certificate of Competence
CTEVT	Council for Technical Education and Vocational Training
NCS	National Competency Standard
NOSS	National Occupational Skills Standard
NSTB	National Skills Testing Board
NVQA	National Vocational Qualifications Authority
NVQS	National Vocational Qualifications System
NVQS-P	Nepal Vocational Qualifications System Project
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development
RCC	Recognition of Current Competency
RPL	Recognition of Prior Learning
SSC	Sectors Skills Committee
TC	Technical Committee
TE	Technical Experts
TSC	Technical Sub Committee
TVET	Technical and Vocational Education and Training

ग. शब्दावली

दक्षता (Competency)	दक्षता भन्नाले व्यक्तिविशेष संग भएको ज्ञान, सीप र कार्यसम्बन्धी व्यवहार सहितको पेशागत क्षमता बुझिन्छ जसले कुनै व्यक्ति तोकिएको स्तरको कार्यसम्पादन गर्न सक्षम छन् भन्ने समेत जनाउँछ ।
दक्षता मूल्याङ्कन (Competency Assessment)	कुनैपनि व्यक्तिमा निहित रहेको दक्षतालाई परीक्षण गर्ने प्रकृत्यालाई दक्षता मूल्याङ्कन भनिन्छ । यसले कुनै पनि व्यक्तिसँग भएको पेशागत सीप, ज्ञान तथा मनोवृत्तिलाई उसले चाहेको तहको निश्चित इकाई वा तहगत योग्यताका लागि तोकिएको दक्षता मापदण्ड अनुसार छ कि छैन भनेर आवश्यक प्रमाण संकलन तथा विश्लेषण गरी निर्णय गर्ने प्रकृत्यालाई जनाउँदछ ।
मूल्याङ्कनकर्ता (Assessor)	सीप, दक्षता तथा योग्यता परीक्षण गर्ने कार्यको लागि तोकिएको तालिम प्राप्त विज्ञ
दक्षता मापदण्ड (Competency Standard)	दक्षता मापदण्डले कुनै निश्चित पेशामा तोकिएको कार्यसम्पादन गर्नको लागि सो सँग सम्बन्धित उद्योगधन्दा वा व्यवसायले निर्धारण गरेको स्तर वा मानकलाई जनाउँदछ ।
दक्षतामा आधारित मूल्याङ्कन (Competency based Evaluation)	कुनै पनि व्यक्तिको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता निर्धारण गर्न प्रमाण संकलन गरी कार्यसम्पादनको स्तर परीक्षण गर्ने विधिलाई दक्षतामा आधारित मूल्याङ्कन भनेर बुझाउँदछ।
दक्षताका अवयव (Competency Elements)	दक्षता मापदण्डमा उल्लेख भएको कुनै पनि पेशागत तहका इकाईहरूमा प्रमाणित हुन प्रदर्शन गर्नुपर्ने मुख्य मुख्य कामहरूको भागलाई दक्षताका अवयवले जनाउँदछ ।
प्रमाण (Evidence)	उम्मेदवारले दक्षता मूल्याङ्कनका क्रममा आफूसँग भएको सीप तथा ज्ञानलाई पुष्टी गर्नका लागि पेश गरेको वस्तु, श्रोत, तथ्य, व्यवहार, आचरण सम्बन्धी प्रमाण लगायतका सम्बन्धित काजगातहरू वा कार्य प्रदर्शन आदिलाई प्रमाण ले जनाउँदछ।
औपचारिक टिभिइटी (Formal TVET)	प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा वा तालिम प्रदायक संस्थाहरूले प्रदान गर्ने व्यवस्थित, संगठित र नियमित कार्यक्रमहरू औपचारिक टिभिइटी अन्तर्गत पर्दछन् । यसको उद्देश्य, विषयवस्तु, र कार्यविधि पाठ्यक्रमद्वारा निर्दिष्ट हुन्छ र निश्चित कानून र मापदण्डहरूका आधारमा नियमन गरिएको हुन्छ ।
अनौपचारिक टिभिइटी (Non-Formal TVET)	सामान्यतया पौढ साक्षरता, जीवनोपयोगी सीप (Life Skills), पेशागत सीप (Occupational Skills) र अन्य जीवन पर्यन्त सिकाइ संग सम्बन्धित तालिम कार्यक्रमहरू अनौपचारिक टिभिइटी अन्तर्गत पर्दछन् । तालिम प्रदायक संस्था वा बाहिर सञ्चालन हुन सक्ने यस्ता कार्यक्रमहरू खुकुलो पाठ्यक्रममा आधारित हुन सक्छन् । छोटो अवधिका पेशागत तालिमहरू यस अन्तर्गत पर्दछन् ।
अरितिक टिभिइटी (Informal TVET)	कुनै व्यक्तिले औपचारिक वा अनौपचारिक शिक्षा भन्दा बाहेक कामका अनुभवका आधारमा वा कुनै कतै देखेको भरमा, प्रयास गर्दागदै सिकेको सीप वा ज्ञानलाई अरितिक टिभिइटी भनेर बुझिन्छ ।

काम (Work)	व्यक्तिले रोजगारदाता वा स्वरोजगारको निमित्त कुशलता प्रदर्शन गर्ने सम्पूर्ण कार्यहरु र जिम्मेवारीलाई काम भनेर बुझिन्छ ।
योग्यताको तह (Qualification Level)	योग्यताको तह भन्नाले सामान्यतया योग्यता प्रणालीमा उल्लेख भएका कुनै पनि योग्यता प्राप्त गर्न त्यस तह अनुसारको आवश्यक पूर्व निर्धारित सिकाइमा उपलब्धि हासिल गरे पश्चात पाईने मान्यता हो ।
पेशा (Occupation)	पेशा भन्नाले जीवन निर्वाह गर्नका लागि व्यक्तिले आफ्नो ज्ञान, सीप र दक्षता अनुसार गर्ने खास काम वा रोजगारीका आधारलाई जनाउँदछ। एउटा पेशामा विभिन्न कामहरुको संगालो हुन्छ, जसमा मुख्य कार्य र कर्तव्यहरुको तहगत वर्णन गरिएको हुन्छ ।
योग्यता (Qualification)	दिइएको मानक तथा मापदण्ड अनुसार कुनै पनि व्यक्तिले हासिल गरेका सिकाइ उपलब्धिलाई योग्यता भनिन्छ । व्यक्तिले हासिल गरेको योग्यता मापदण्ड अनुसार छ भनी निर्धारण गर्ने, परीक्षण, मूल्याङ्कन वा प्रमाणीकरण गर्ने प्रकृयाको औपचारिक परिणाम नै योग्यता हो ।
पूर्व सिकाइको मान्यता (Recognition of Prior Learning)	औपचारिक, अनौपचारिक, अरिक्तिक अनुभव जस्ता जुनसुकै माध्यमबाट आर्जन गरेको सीप, ज्ञान तथा दक्षतालाई राष्ट्रिय दक्षता मापदण्डको आधारमा मूल्याङ्कन गरी प्रमाणित गर्ने विधिलाई पूर्व सिकाइको मान्यता भनेर बुझिन्छ ।
क्षेत्र (Sector)	अन्तर-सम्बन्धित र समान प्रकारका पेशाहरुको समूहलाई नै क्षेत्र भनिन्छ । क्षेत्रलाई विभिन्न उपक्षेत्रहरुमा वर्गीकृत गर्न सकिन्छ ।
दक्षताको इकाई (Unit of Competency)	कुनै पनि पेशासँग सम्बन्धित काम वा कामको अंशको लागि निर्धारण गरिएको आवश्यक सीप, ज्ञान तथा मनोवृत्तिलाई दक्षताको इकाईको रूपमा बुझिन्छ । यसले सम्पूर्ण कामको परिणाम ल्याउन मद्दत पु-याउने सीप, ज्ञान तथा मनोवृत्तीको पहिचान गर्न सहयोग गर्दछ ।
परीक्षण / मूल्याङ्कन (Assessment)	सीप परीक्षण गर्नका लागि आवेदन दिएको उम्मेदवारले सीप प्रमाणिका/दक्षता मापदण्ड बमोजिमका दक्षता हासिल गरेका छन् कि छैनन् भनेर प्रमाण संकलन गरी निर्णयमा पुग्ने प्रकृयालाई परीक्षण वा मूल्याङ्कन भनिन्छ । यस प्रकृयाले कुनै पनि व्यक्तिले आफ्नो दक्षता जुनसुकै माध्यमबाट हासिल गरेको भएता पनि सरोकार राख्दैन ।
योग्यताको तह (Qualification Levels)	राष्ट्रिय योग्यता प्रारूपमा निर्दिष्ट गरिएको तह १ देखि तह ८ सम्मका योग्यताको सृङ्खलालाई नै योग्यताको तह भनेर बुझिन्छ । एक दक्ष व्यक्तिले कार्यस्थलमा कुनै पदीय जिम्मेवारी निर्वाह गर्नका लागि सो सँग सम्बन्धित दक्षताहरुको समष्टिगत विवरण वा संरचना नै योग्यताका स्तर वा तह भनेर बुझिन्छ ।
जीवनपर्यन्त सिकाइ (Lifelong Learning)	शिक्षा, तालिम, काम, वा सामान्य जीवन अनुभव मार्फत् जीवनभर ज्ञान वा सीपहरु प्राप्त गर्ने प्रकृयालाई जीवनपर्यन्त सिकाइ भनिन्छ ।

घ. दक्षता मूल्याङ्कन निर्देशिकाको उद्देश्य

अनौपचारिक तथा अरितिक सिकाइबाट आएका आवेदकहरूको दक्षता मूल्याङ्कन गर्ने विधिको रूपमा पूर्व सिकाइको मान्यता विधि रहेको हुँदा यस निर्देशिकाले दक्षता मूल्याङ्कन कार्य गर्ने मूल्याङ्कनकर्ता, सो कार्यको व्यवस्थापन गर्ने सीप परीक्षण व्यवस्थापन एकाइ अन्तर्गतको RPL सहायता कक्षमा सम्पर्क गर्ने आवेदकहरू तथा यो कार्यको बारेमा जानकारी लिन चाहने सबैका लागि यस निर्देशिकाले मार्गदर्शन प्रदान गर्ने विश्वास गरिएको छ ।

मानिस एउटा सिर्जनशील प्राणी भएकोले उसले जीवनपर्यन्त विभिन्न सीप तथा ज्ञान हासिल गरिरहेको हुन्छ । त्यस मध्ये कसैले औपचारिक/अनौपचारिक तवरले पेशागत सीप हासिल गरेका हुन्छन् भने कसैले अरितिक माध्यमबाट हेर्दाहेर्दै, अभ्यास गर्दागर्दै, पुख्र्यौली पेशाको निरन्तरता वा कार्य अनुभवका आधारमा सीप तथा ज्ञान हासिल गरेका हुन्छन् । अझ नेपाल जस्तो अनौपचारिक आर्थिक गतिविधि उच्च रहेको देशमा त यस्ता व्यक्तिहरूको संख्या धेरै छ ।

दक्षता मूल्याङ्कन कार्यले बढीभन्दा बढी अनौपचारिक तथा अरितिक माध्यमबाट आएका व्यक्तिहरूसँग भएको सीप तथा ज्ञानको औपचारिक प्रमाणीकरण गरी उनीहरूलाई माथिल्लो तहको शिक्षा वा तालिम प्राप्त गर्न तथा रोजगारीका अवसरको सृजना गर्न र पदोन्नतिको निमित्त प्रत्यक्ष रूपमा मद्दत गर्दछ । तसर्थ परीक्षण प्रक्रियाका बारेमा जानकारी प्रदान गर्ने यो निर्देशिकाले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने विश्वास गरिएको छ ।

ङ. दक्षता मूल्याङ्कन निर्देशिकाको कार्यक्षेत्र

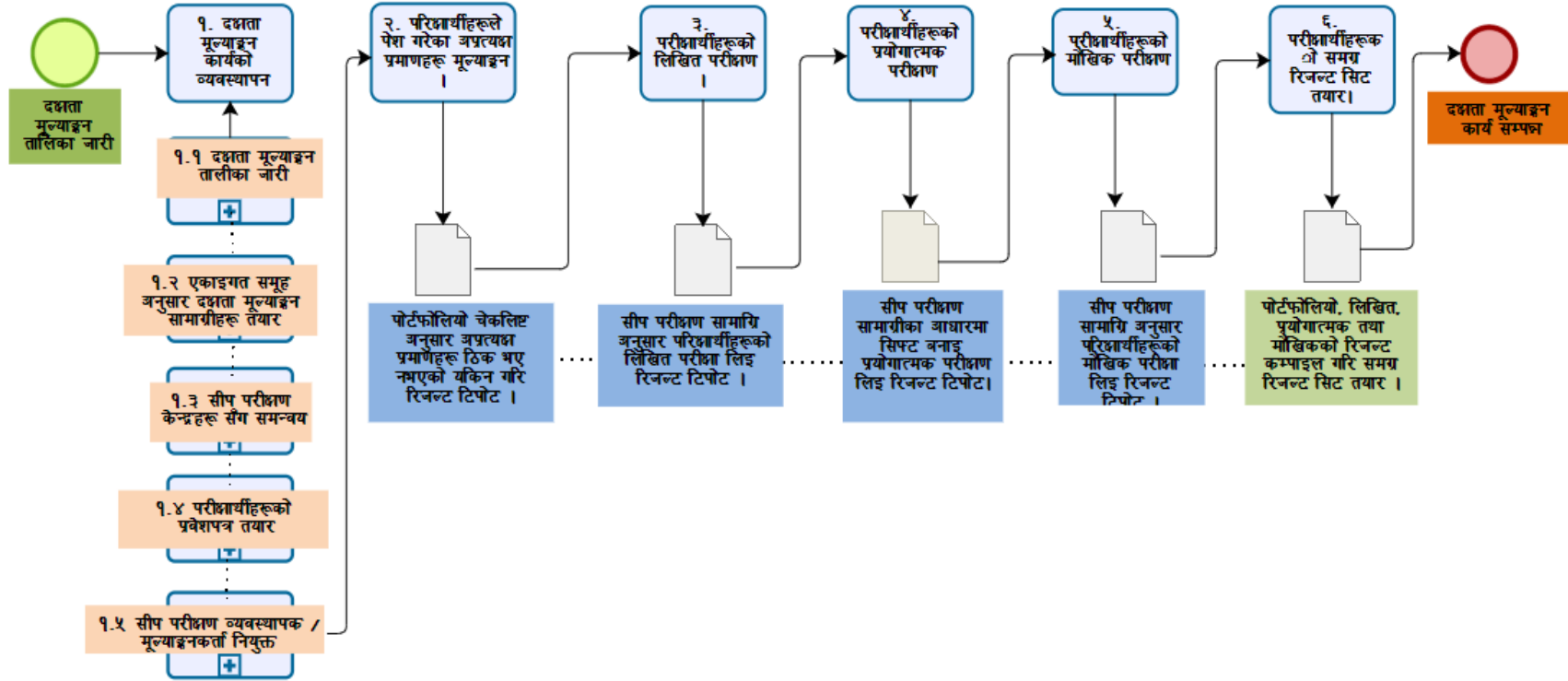
यो निर्देशिकाले परीक्षार्थीहरूको दक्षता मूल्याङ्कन कार्य अन्तर्गत के के कुराहरू पर्दछन् र त्यस्ता कार्यलाई कसरी सम्पन्न गरिन्छ भन्ने कुराको बर्णन गर्दछ । दक्षता मूल्याङ्कन प्रक्रियाको शुरुवात परीक्षार्थीहरूको दक्षता मूल्याङ्कन समय तालिका जारी भए पश्चात् शुरु हुन्छ । दक्षता मूल्याङ्कनको व्यवस्थापन कार्य मूल्याङ्कन सामग्रीहरूको तैयारी, सीप परीक्षण केन्द्रको व्यवस्थापन र मूल्याङ्कनकर्ताको नियुक्ति हुँदै परीक्षार्थीहरूको व्यक्तिक अभिलेख (पोर्टफोलियो), लिखित, प्रयोगात्मक र अन्तर्वाताको नतिजा फारम (रिजल्ट सिट) तयार गरेपछि सकिन्छ ।

यस प्रक्रियाले अनौपचारिक तथा अरितिक माध्यमबाट सीप तथा ज्ञान हासिल गरी दक्षता मूल्याङ्कन गर्न आउने परीक्षार्थीहरूको दक्षता उनीहरूले आवेदन गरेको पेशागत तहको योग्यतामा उल्लेख भएको दक्षता मापदण्ड अनुसार छ कि छैन भनेर परीक्षण गर्ने हो । यसरी तोकिएको योग्यताको दक्षता मापदण्डका आधारमा गरिएको मूल्याङ्कनको नतिजा फारम (रिजल्ट सिट) तयार पारी नतिजा प्रकाशन तथा प्रमाणपत्र वितरण एकाईमा पठाए पछि दक्षता मूल्याङ्कन प्रकृया समाप्त हुन्छ ।

च. दक्षता मूल्याङ्कन प्रक्रियाका आगतहरू (Inputs)

क्र.सं.	प्रक्रिया विवरण	विभाग /एकाइ	जिम्मेवार व्यक्ति	कागजात
१.	दक्षता मूल्यांकन कार्यको व्यवस्थापन	सीप परीक्षण व्यवस्थापन एकाई/आरपियल सहायता कक्ष	आरपियल सहायता कक्षका कर्मचारी	मूल्याङ्कन सामग्री, मूल्याङ्कनकर्ताको नियुक्ति पत्र
२.	आवेदक परीक्षार्थीहरूले पेश गरेका कागजात तथा प्रमाणहरूको मूल्याङ्कन	सीप परीक्षण केन्द्र	मूल्याङ्कनकर्ता	वैयक्तिक अभिलेख नतिजा फारम (पोर्टफोलियो रिजल्ट सिट)
३.	परीक्षार्थीहरूको लिखित परीक्षा सञ्चालन	सीप परीक्षण केन्द्र	केन्द्राध्यक्ष, बाह्य सुपरिवेक्षक तथा मूल्याङ्कनकर्ताहरू	मूल्याङ्कन सामग्री, नतिजा फारम
४.	परीक्षार्थीहरूको प्रयोगात्मक परीक्षण	सीप परीक्षण केन्द्र	मूल्याङ्कनकर्ताहरू	मूल्याङ्कन सामग्री, नतिजा फारम
५.	परीक्षार्थीहरूको मौखिक परीक्षण	सीप परीक्षण केन्द्र	मूल्याङ्कनकर्ताहरू	मूल्याङ्कन सामग्री, नतिजा फारम
६.	परीक्षार्थीहरूको समग्र नतिजा (रिजल्ट सिट) तयार	सीप परीक्षण केन्द्र	मूल्याङ्कनकर्ताहरू	समग्र नतिजा फारम (रिजल्ट सिट)

छ. दक्षता मूल्याङ्कनको प्रक्रिया- प्रवाह

१. दक्षता मूल्याङ्कन कार्यको तैयारी

RPL सहायता कक्षबाट दक्षता मूल्याङ्कन समय तालिका जारी भए पश्चात् दक्षता मूल्याङ्कनको लागि व्यवस्थापकीय कार्य शुरू हुन्छ। यो चरणमा दक्षता मूल्याङ्कनका लागि आवश्यक दक्षता मूल्याङ्कनका सामग्री तयार पार्ने, सीप परीक्षण केन्द्रसँग समन्वय गर्ने, परीक्षार्थीहरूको प्रवेशपत्र तयार पार्ने र मूल्याङ्कनकर्ताहरू छनौट तथा नियुक्त गर्ने सम्बन्धी कार्यहरू पर्दछ। थप जानकारीका लागि यी कार्यहरूलाई निम्नानुसार व्याख्या गरिएको छ।

१.१ दक्षता मूल्याङ्कन समय तालिका जारी: परामर्शकर्ताले परीक्षार्थीहरूको स्वमूल्याङ्कन नतिजा संकलन गरिसकेपछि RPL सहायता कक्षले दक्षता परीक्षण गर्ने समय तालिका जारी गर्ने। तालिका जारी गर्दा RPL सहायता कक्षका कर्मचारीले निम्न कुराहरूमा ध्यान दिने।

१.१.१ स्वमूल्याङ्कन नतिजाका आधारमा समान इकाईहरूमा परीक्षण दिने परीक्षार्थीहरूको समूह बनाउने

१.१.२ इकाईगत समूह अनुसार दक्षता मूल्याङ्कनको मिति, समय र स्थान तय गर्ने।

१.२ दक्षता मूल्याङ्कन सामग्रीहरूको तैयारी : दक्षता मूल्याङ्कनका लागि मूल्याङ्कन सामग्री अपरिहार्य भएकोले RPL सहायताकक्षले परीक्षार्थीहरूको दक्षता मूल्याङ्कन तालिका जारी गरिसकेपछि सीप परीक्षण सामग्री निर्माण एकाईसँग समन्वय गरी मूल्याङ्कन सामग्रीका लागि अनुरोध गर्ने।

१.२.१ वर्गीकरण गरिएको इकाईगत समूहबारे सीप परीक्षण सामग्री निर्माण एकाईलाई मूल्याङ्कन सामग्री तयार पार्नका लागि जानकारी गराउने।

१.२.२ सीप परीक्षण सामग्री निर्माण एकाईद्वारा परीक्षण सामग्रीहरूलाई इकाईगत समूह, सीप परीक्षण केन्द्र र परीक्षार्थीहरूको संख्याका आधारमा लिखित, तथा प्रयोगात्मक र मौखिक परीक्षाका लागि छुट्टाछुट्टै खाममा राखेर सिलबन्दी गर्ने। सीप परीक्षण सामग्रीको खामबन्दीको सन्दर्भमा निम्न कुराहरू गर्नुपर्दछ:

क) सीप परीक्षण गर्ने इकाईगत समूह (दक्षताका इकाईहरू) अनुसार सीप परीक्षण सामग्री तयार पार्ने।

ख) सीप परीक्षण केन्द्र अनुसारको फाइल तयार गरी फाइलको अगाडिपट्टि सीप परीक्षण केन्द्रको नाम र फाइल नम्बर, प्रश्नपत्रको संख्या, पेशा तथा तह, दक्षताका इकाईहरूको विवरण र सीप परीक्षण मिति राख्ने।

ग) परीक्षार्थीहरूको संख्याका आधारमा सीप परीक्षण सामग्रीहरूको सेट तयार पार्ने।

घ) परीक्षार्थीहरूको पेशागत तह तथा इकाईगत समूहको आधारमा प्रयोगात्मक तथा मौखिक परीक्षण र लिखित परीक्षाको लागि छुट्टाछुट्टै सामग्री खाममा सिलबन्दी गरी तयार गर्ने।

ङ) यसरी तयार भएका सीप परीक्षण सामग्रीहरूलाई सीप परीक्षण व्यवस्थापन एकाईमा बुझाउने।

१.२.३ सीप परीक्षण सामग्री निर्माण एकाईद्वारा प्राप्त गरिएका दक्षता मूल्याङ्कन सामग्रीलाई तोकिएको सीप परीक्षण केन्द्रमा वा RPL मूल्याङ्कनकर्तालाई दक्षता परीक्षण हुने मितिभन्दा कम्तिमा १ दिन अगाडि पठाउने।

१.३ सीप परीक्षण केन्द्रसँग समन्वय: दक्षता मूल्याङ्कन कार्य विभिन्न स्थानहरूमा गर्नुपर्ने हुँदा मान्यता प्राप्त सीप परीक्षण केन्द्रहरूसँग आवश्यक तैयारीका लागि समन्वय गर्ने ।

१.३.१ परीक्षार्थीहरूले आवेदन गरेको पेशा र तहका दक्षताका इकाई अनुसार दक्षता मूल्याङ्कनका लागि आवश्यक पर्ने औजार, उपकरण तथा सामग्रीहरू पर्याप्त मात्रामा र चालु अवस्थामा राख्न लगाउने ।

१.३.२ दक्षता मूल्याङ्कन कार्यमा संलग्न हुनपर्ने मानव संसाधन तथा अन्य व्यवस्थापकीय कार्यका लागि आवश्यक स्रोत साधनहरूको सम्बन्धमा समन्वय गर्ने ।

१.३.३ दक्षता मूल्याङ्कनका लागि आवश्यक सामग्रीहरूका सूचि कम्तीमा १ दिन अगाडि पठाउने ।

१.३.४ आवश्यकता परेमा सीप परीक्षण व्यवस्थापन कार्यका लागि लाग्ने खर्चका लागि सीप परीक्षण व्यवस्थापकले पेशकी रकम लैजाने ।

१.४ परीक्षार्थीहरूको प्रवेशपत्र तयार: परीक्षार्थीहरूलाई दक्षता मूल्याङ्कनमा सहभागी गराउन तथा उनीहरूको पहिचान खुलाउन प्रवेश पत्रको आवश्यकता पर्दछ । RPL सहायता कक्षले परीक्षार्थीहरूको प्रवेशपत्र तयार पारी त्यसलाई सम्बन्धित सीप परीक्षण केन्द्रमा दक्षता मूल्याङ्कन हुने मिति भन्दा कम्तीमा १ दिन अगावै पुर्याउने वा हस्तान्तरण गर्ने । प्रवेशपत्रमा परीक्षार्थीहरूको फोटो, नाम, ठेगाना, आवेदन गरेको पेशा तह र दक्षताका इकाईहरू, पञ्जीकरण संख्या (रजिष्ट्रेशन नम्बर), सीप क्रमाङ्क, फाइल नम्बर, परीक्षण केन्द्र र परीक्षण मिति समेटिएको छ भन्ने कुरा सुनिश्चित गर्ने ।

१.५ सीप परीक्षण व्यवस्थापक तथा मूल्याङ्कनकर्ताको नियुक्ति: दक्षता मूल्याङ्कन कार्यका लागि मूल्याङ्कनकर्ताहरूको आवश्यकता पर्दछ । मूल्याङ्कनकर्ताहरू दक्ष हुनका साथै प्रमाणीकृत पनि हुन आवश्यक छ । त्यसैले मूल्याङ्कनकर्ताहरूको नियुक्ति गर्दा निम्न कुराहरूमा ध्यान दिनुपर्दछ ।

१.५.१ राष्ट्रिय सीप परीक्षण समितिको निर्देशकद्वारा सीप परीक्षण व्यवस्थापकको नियुक्ति गर्ने ।

१.५.२ दर्तासूचि (रोष्टर) मा दर्ता भएका मूल्याङ्कनकर्ताहरू मध्येबाट सीप परीक्षण व्यवस्थापन एकाई वा RPL सहायता कक्षले सम्भव भएसम्म आरपिएल विधिको अभिमुखीकरण लिएका सम्बन्धित जिल्लाका मूल्याङ्कनकर्ताहरूको सूचि बनाई निर्देशकलाई सिफारिस गर्ने ।

१.५.३ सिफारिस गरिएका मूल्याङ्कनकर्ताहरू मध्येबाट समितिको निर्देशकले अन्तिम नामावली छनौट गरी नियुक्तिपत्र तयार गर्न लगाउने ।

१.५.४ निर्देशकको अधिकार प्रत्यायोजन पश्चात् सीप परीक्षण व्यवस्थापकले छनौट भएका मूल्याङ्कनकर्ताहरूलाई सो नियुक्तिपत्र प्रदान गर्ने ।

१.५.५ नियुक्तिपत्र प्राप्त मूल्याङ्कनकर्तालाई मूल्याङ्कन सामग्री तथा पेशकी उपलब्ध गराउने ।

माथि उल्लेखित कार्यहरू सम्पन्न भए पश्चात् परीक्षार्थीहरूको दक्षता मूल्याङ्कन कार्यको तैयारी पूरा हुन्छ र दक्षता मूल्याङ्कन कार्य अगाडि बढ्दछ ।

२. परीक्षार्थीहरूले पेश गरेका प्रमाणहरूको मूल्याङ्कन

दक्षता मूल्याङ्कनको प्रारम्भ मै परामर्श चरणका बेला परीक्षार्थीहरूलाई पूर्व सिकाइको मान्यताका लागि प्रमाणहरूको दस्तावेज (फारम ७) अनुसार अप्रत्यक्ष प्रमाणहरू संकलन गर्न सुझाव दिइएको हुन्छ । सोही अनुसार परीक्षार्थीहरूले अप्रत्यक्ष प्रमाणहरू संकलन गरी मूल्याङ्कनकर्तालाई वैयक्तिक अभिलेख (पोर्टफोलियो) पेश गर्दछन् ।

- २.१ परीक्षार्थीहरूले पेश गरेको पोर्टफोलियोलाई मूल्याङ्कनकर्ताले मिहिन ढंगले हेर्ने । परीक्षार्थीहरूले फारम ७ अनुसार अप्रत्यक्ष प्रमाणहरू संलग्न गरे नगरेको यकिन गर्ने । परामर्श चरणमै परीक्षार्थीहरूसँगको छलफलबाट रूजुसूचि तयार पारिने हुँदा सो अनुसारका प्रमाणहरू हुनु आवश्यक छ ।
- २.२ परीक्षार्थीहरूले संलग्न गरेका अप्रत्यक्ष सबुतहरू साँचो, सम्बन्धित तथा हालसालैको हुन जरूरी छ।सबुतहरूको विश्वसनियताका लागि मूल्याङ्कनकर्ताले ती परीक्षार्थीहरूलाई त्यससँग सम्बन्धित प्रश्नहरू सोध्ने ।
- २.३ परीक्षार्थीहरूले पेश गरेका अप्रत्यक्ष प्रमाण हरूको विश्वसनियता सुनिश्चित गरेपछि पूर्व सिकाइको मान्यताका लागि पोर्टफोलियो परीक्षणको कार्यसूचि (फारम ८) अनुसार अप्रत्यक्ष प्रमाण हरूको मूल्याङ्कन गरी पोर्टफोलियोको विवरण टिपोट गर्ने ।

३. परीक्षार्थीहरूको लिखित परीक्षा

परीक्षार्थीहरूले आवेदन गरेको तहका आधारमा मूल्याङ्कनकर्ताहरूले निर्धारित प्रश्नपत्रको प्रयोग गर्दै लिखित परीक्षा सञ्चालन गर्दछन् ।

- ३.१ लिखित परीक्षाको समयावधि प्रश्नपत्रमा तोकिए बमोजिमको हुनेछ । आवश्यकता अनुसार मूल्याङ्कनकर्ताले परीक्षार्थीहरूलाई प्रश्नको आशय स्पष्ट पारिदिने ।
- ३.२ लिखित परीक्षा सकिएपछि परीक्षार्थीहरूको उत्तरपुस्तिका परीक्षण गर्ने ।

४. परीक्षार्थीहरूको प्रयोगात्मक परीक्षण

परीक्षार्थीहरूको दक्षता मूल्याङ्कनको महत्वपूर्ण आधार भनेकै उनीहरूको प्रयोगात्मक परीक्षण हो । मूल्याङ्कनकर्ताले दक्षता मूल्याङ्कन सामग्री अनुसार परीक्षार्थीहरूको प्रयोगात्मक परीक्षण सञ्चालन गर्ने । प्रयोगात्मक परीक्षणका लागि उपस्थित परीक्षार्थीहरूलाई प्रयोगात्मक परीक्षणका लागि छुट्टाइएको स्थानमा राखी प्रयोगात्मक परीक्षणको विधिको बारेमा बताउने । उनीहरूलाई आवश्यक पर्ने सामग्रीको उपलब्धता तथा अरू आवश्यक जानकारी दिनु पर्दछ ताकि उनीहरूले तोकिएको समयभित्र आफ्नो प्रोजेक्ट कार्य सम्पन्न गर्न सकुन् ।

मूल्याङ्कनकर्ताले मूल्याङ्कन निर्देशिकाले निर्देश गरे बमोजिम प्रयोगात्मक परीक्षण सञ्चालन गर्ने ।

५. परीक्षार्थीहरूको मौखिक (Viva) परीक्षण

मौखिक परीक्षणबाट परीक्षार्थीहरूको ज्ञानको तह थाहा पाउन सकिन्छ । परीक्षार्थीहरूलाई यस चरणमा मूल्याङ्कनकर्ताले लिखित तथा मौखिक परीक्षणप्रश्नहरू सोधी उनीहरूको ज्ञानको तह मूल्याङ्कन गर्ने । परीक्षार्थीहरूलाई मौखिक प्रश्नपत्रमा दिइएको निर्देशनका आधारमा मौखिक परीक्षण सञ्चालन गर्ने ।

६. परीक्षार्थीहरूको समग्र नतिजा (रिजल्ट सिट) तयार

मूल्याङ्कनकर्ताले परीक्षार्थीहरूको पोर्टफोलियो, लिखित, प्रयोगात्मक तथा मौखिक परीक्षण सम्पन्न भइसके पश्चात्, मूल्याङ्कनकर्ताले सम्पूर्ण परीक्षणको मूल्याङ्कनलाई समेटेर समग्र नतिजा फारम/(रिजल्ट सिट) बमोजिम तयार पार्ने ।

यदि परीक्षार्थीहरूको दक्षता मूल्याङ्कन योजनामा पोर्टफोलियो गर्ने कुरा उल्लेख छैन भने समग्र रिजल्ट सिटमा पोर्टफोलियो बाहेकका परीक्षणहरूको मूल्याङ्कन राखेर समग्र रिजल्ट सिट तयार पार्ने ।

माथि उल्लेख भएका चरणहरू सम्पन्न भएपछि दक्षता मूल्याङ्कन प्रक्रिया पूरा हुन्छ । मूल्याङ्कनकर्ताले मूल्याङ्कन सामग्रीमा उल्लेख भए अनुसार परीक्षार्थीहरूको समग्र कागजपत्र तथा रिजल्ट सिटहरू नतिजा प्रकाशन तथा प्रमाणपत्र वितरण एकाईमा बुझाउने वा पठाउने ।

ज. दक्षता मूल्याङ्कन प्रकृत्याको परिणाम (Outputs)

यस प्रकृत्याबाट कामको अनुभव वा अन्य अतिरिक्त माध्यमबाट दक्षता मूल्याङ्कन गराउन आएका परीक्षार्थीहरूको ज्ञान, सीप तथा दक्षता तोकिएको मापदण्ड र तह अनुसारको छ कि छैन भन्ने कुरा थाहा पाउनका साथै परीक्षार्थीहरूले चाहेको तहको आंशिक वा पूर्ण दक्षताको प्रमाणपत्र प्राप्त गर्ने बाटो खुल्दछ । यस प्रकृत्याको अन्त्यमा परीक्षार्थीहरूले आफूले आवेदन गरेको तहको दक्षतामा मूल्याङ्कन भई उनीहरू त्यसमा सफल भएमा आंशिक वा पूर्ण दक्षताको प्रमाणपत्र पाउनेछन् ।

झ. दक्षता मूल्याङ्कनका सामान्य प्रक्रियामा अपवादहरू

१. दक्षता मूल्याङ्कन प्रक्रियामा परीक्षार्थीहरूको दक्षता मूल्याङ्कन कार्यलाई प्रवाह चित्रमा राखी माथि नै ब्याख्या गरिसकिएको छ । सीप परीक्षण केन्द्रको व्यवस्थापन तथा मूल्याङ्कनकर्ताको सहमतिमा लिखित, प्रयोगात्मक तथा मौखिक परीक्षणहरू अघि पछि पनि गर्न सकिनेछ ।
२. दक्षता मूल्याङ्कन योजनामा लिखित परीक्षणको बारेमा उल्लेख नगरिएको अवस्थामा लिखित परीक्षण समावेश नहुन सक्दछ ।

ज. दक्षता मूल्याङ्कन प्रक्रिया तालिका

क्रसं.	प्रक्रिया विवरण	विभाग/एकइ	जिम्मेवार व्यक्ति	कागजात	कार्य/परिणाम
१.	दक्षता मूल्यांकन कार्यको व्यवस्थापन	सीप परीक्षण व्यवस्थापन एकाई/आरपियल सहायता कक्ष	आरपियल सहायता कक्षका कर्मचारी	मूल्याङ्कन सामग्री, मूल्याङ्कनकर्ताको नियुक्ति पत्र	सीप परीक्षण केन्द्र तैयारी, परीक्षण सामग्री तैयारी, मूल्याङ्कनकर्ता नियुक्त ।
२.	आवेदक परीक्षार्थीहरूले पेश गरेका कागजात तथा प्रमाण हरूको मूल्याङ्कन	सीप परीक्षण केन्द्र	मूल्याङ्कनकर्ता	वैयक्तिक अभिलेख नतिजा फारम (पोर्टफोलियो रिजल्ट सिट)	वैयक्तिक अभिलेख विवरण को (पोर्टफोलियो रेटिड रिपोर्ट)
३.	परीक्षार्थीहरूको लिखित परीक्षा सञ्चालन	सीप परीक्षण केन्द्र	केन्द्राध्यक्ष, बाह्य सुपरिवेक्षक तथा मूल्याङ्कनकर्ताहरू	मूल्याङ्कन सामग्री, रिजल्ट सिट	लिखित परीक्षा नतिजा तयार
४.	परीक्षार्थीहरूको प्रयोगात्मक परीक्षण	सीप परीक्षण केन्द्र	मूल्याङ्कनकर्ताहरू	मूल्याङ्कन सामग्री, रिजल्ट सिट	प्रयोगात्मक परीक्षा मूल्याङ्कन फारम टिपोट
५.	परीक्षार्थीहरूको मौखिक परीक्षण	सीप परीक्षण केन्द्र	मूल्याङ्कनकर्ताहरू	मूल्याङ्कन सामग्री, रिजल्ट सिट	मौखिक परीक्षण मूल्याङ्कन फारम टिपोट
६.	परीक्षार्थीहरूको समग्र नतिजा (रिजल्ट सिट) तयार	सीप परीक्षण केन्द्र	मूल्याङ्कनकर्ताहरू	समग्र नतिजा फारम (रिजल्ट सिट)	समग्र नतिजा फारम (रिजल्ट सिट) तयार

ट. दक्षता मूल्याङ्कन प्रकृयाको अनुगमन

पूर्व सिकाइको मान्यता विधिबाट दक्षता मूल्याङ्कन गर्दा मूल्याङ्कनका विभिन्न प्रकारहरू जस्तै वैयक्तिक अभिलेख (पोर्टफोलियो), लिखित, प्रयोगात्मक र मौखिक परीक्षणको उपयोग हुन्छ भन्ने कुरा यस अघि नै उल्लेख गरिसकिएको छ । यी सबै परीक्षणले बेग्लाबेग्लै अंकभार बोकेका हुन्छन् । यस्ता परीक्षणहरूलाई दक्षता मूल्याङ्कन योजनामा समेटिन्छ र त्यसैका आधारमा परीक्षण सञ्चालन गरिन्छ ।

महत्वपूर्ण यी परीक्षणहरूमा यदि कुनै असावधानीबस परीक्षण सञ्चालन वा मूल्याङ्कनमा त्रुटि हुन गएमा यसले परीक्षणमा संलग्न संस्थाकै गररीमा र विश्वसनियतामा आँच आन सक्ने भएकोले यस प्रक्रियामा अनुगमन अत्यावश्यक छ । दक्षता मूल्याङ्कन प्रकृयाको अनुगमन गर्दा निम्न कुरामा ख्याल राख्नु पर्दछः

१. **योग्य मूल्याङ्कनकर्ताहरूको छनौटः** दक्षता मूल्याङ्कनका लागि मूल्याङ्कनकर्ताहरूको महत्वपूर्ण भूमिका हुन्छ । परीक्षार्थीहरूले आवेदन गरेका तहको लागि उनीहरूको दक्षता मापदण्डमा उल्लेखित मापदण्ड अनुसार छ कि छैन भन्ने कुराको निर्णय मूल्याङ्कनकर्ताले नै गर्ने हुँदा यस कार्यका लागि दक्ष तथा अनुभवी मूल्याङ्कनकर्ता हुनु आवश्यक छ ।
२. **अद्यावधिक भएका दक्षता मूल्याङ्कन सामग्रीहरूको प्रयोगः** दक्षता मूल्याङ्कन कार्यका लागि दक्षता मूल्याङ्कन सामग्रीको पनि उत्तिकै महत्व छ । यसबाटै दक्षता मूल्याङ्कन गरिने हुँदा सीप परीक्षण सामग्रीहरू गुणस्तरीय र अद्यावधिक हुनु पर्दछ ।
३. **दक्षता मूल्याङ्कनमा आवश्यक औजार, उपकरणहरूको उपलब्धताः** दक्षता मूल्याङ्कनको प्रयोगात्मक परीक्षणका लागि सो अनुसारको औजार, उपकरण तथा सामग्रीहरूको आवश्यकता हुन्छ । आवश्यकतानुसार चालु अवस्थाका औजार, उपकरणहरूको व्यवस्था नभएको खण्डमा प्रयोगात्मक परीक्षणमा समस्या पार्न सक्छ र मूल्याङ्कनको नतिजामा नै असर पर्न सक्दछ । । त्यसैले आवश्यकतानुसारका औजार उपकरणहरूको उपलब्धता र तिनीहरू काम गर्न सक्ने अवस्थामा छन् भन्ने सुनिश्चित गर्नुपर्दछ ।
४. **दक्षता मूल्याङ्कनका क्रममा परीक्षार्थीहरूको कार्यसम्पादनको टिपोटः** दक्षता मूल्याङ्कन गर्दा मूल्याङ्कनकर्ताले परीक्षार्थीहरूलाई दिइएको कार्य कसरी सम्पादन गर्दैछन्, प्राविधिक रूपमा कतिको सहि छ, क्रमानुसार त्यसको प्रकृया मिलेको छ छैन अवलोकन गर्दै टिपोट गर्ने । परीक्षार्थीको मूल्याङ्कन अवधिभर मूल्याङ्कनकर्ताले अनुगमन गरिराख्ने र उनीहरूको कार्यसम्पादनको टिपोट लिने । यसबाट सही किसिमले नतिजा फारम (रिजल्ट सिट) तयार भै दक्षताको उचित मूल्याङ्कन हुन्छ ।